

HABER ÜRETİMİNDE İDEOLOJİNİN ROLÜ: SURİYELİ SĞINMACILARI HEDEF ALAN ŞİDDET

OLAYLARI HABERLERİNİN ELEŞTİREL SÖYLEM ÇÖZÜMLEMESİ

İpek TOK¹

ÖZ

Araştırma Makalesi

Research Article

¹ Dr. Öğretim Üyesi
Bandırma Onyediy Eylül
Üniversitesi İletişim Fakültesi,
Balıkesir, Türkiye

E-Posta
ikumcuoglu@bandirma.edu.tr
ORCID
0000-0002-4019-0473

Başvuru Tarihi / Received

Kabul Tarihi / Accepted

1 Temmuz 2024 tarihinde, bir Suriyelinin, akrabası olan bir çocuğu taciz ettiği iddiası üzerine Kayseri’de yaşanan olaylarda, bölgede yaşayan halk protesto gösterileri düzenleyerek Suriyelilere ait çok sayıda ev, işyeri ve araca zarar vermiştir. Yaşanan şiddet olayları farklı illere de sıçramış, çok sayıda insan tutuklanmış ve olaylar medyada geniş bir biçimde yer almıştır. Çalışmanın amacı, Kayseri’de yaşanan Suriyeli sığınmacılara yönelik şiddet olaylarının, farklı ideolojik eğilimlere sahip gazetelerdeki temsili üzerinden, medyanın bu tür olaylara karşı nasıl bir tutum sergilediğini ve ideolojilerin haber söylemlerini nasıl şekillendirdiğini incelemektir. Eleştirel söylem çözümlemesi yönteminin benimsendiği çalışmada, 2 Temmuz 2024 tarihinde yayınlanan gazetelerden sol basını temsilen Birgün, liberal/merkez sağ basını temsilen Hürriyet ve sağ/muhafazakâr basını temsilen Yeni Şafak seçilmiştir. Buna göre Birgün Gazetesi’nin olayı “ırkçı saldırı”, olayın sorumlusunu ise “iktidar” olarak gördüğü, Yeni Şafak Gazetesi’nin ise sorumluları “provokör”, yaşanan olayları ise “provokasyon” olarak yansıttığı görülmüştür. Hürriyet Gazetesi ise sorumluları dolaylı yollardan anlatmış, olayları fazla büyütmemeyi tercih ederek daha merkezi bir konumda yer almıştır. Yeni Şafak ve Hürriyet gazeteleri, iktidar söylemlerini geniş bir biçimde yer verdiği doğrudan alıntılarla sunmuştur. Dolayısıyla söz konusu gazetelerin egemen söylemi yeniden ürettiğini ve meşrulaştırdığını söylemek mümkündür. Çalışmada, haber üretiminin ideolojik farklılıklar çerçevesinde gerçekleştirildiği sonucuna ulaşılmıştır. İdeolojik olarak birbirinden ayrılan gazetelerde, aynı konu, farklı biçimlerde işlenmiştir. Haber söyleminin inşa edilme sürecinde, gazetelerin ideolojisi, en temel belirleyici konumunda yer almıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli sığınmacı, Şiddet, Haber, İdeoloji, Eleştirel söylem çözümlemesi.

THE ROLE of IDEOLOGY in NEWS PRODUCTION: A CRITICAL DISCOURSE ANALYSIS of NEWS REPORTS on VIOLENT INCIDENTS TARGETING SYRIAN REFUGEES

ABSTRACT

On July 1, 2024, allegations of a Syrian individual molesting a child, reportedly a relative, sparked widespread protests and violence in Kayseri, Turkey. Local residents took to the streets, demonstrating against the Syrian community and causing significant damage to numerous Syrian-owned homes, businesses, and vehicles. The unrest quickly spread to other provinces, leading to numerous arrests and extensive media coverage. The aim of this study is to explore how incidents of violence against Syrian refugees in Kayseri are represented in newspapers with different

ideological orientations and to examine how the media's stance and ideologies shape news discourses regarding such events. In this study, which adopts the critical discourse analysis method, Birgün was selected to represent the left-wing press, Hürriyet to represent the liberal/center-right press, and Yeni Şafak to represent the right/conservative press from the newspapers published on July 2, 2024. The analysis reveals distinct framings of the Kayseri events across the selected newspapers. Birgün characterizes the incident as a “racist attack” attributing responsibility to the “government”. In contrast, Yeni Şafak portrays the events as a “provocation” placing blame on “provocateurs”. Hürriyet adopts a more centrist position, alluding to those responsible indirectly and downplaying the scale of the violence, opting for a less sensationalized narrative. Yeni Şafak and Hürriyet extensively reproduce government narratives through direct quotations, effectively amplifying and legitimizing the dominant discourse. This suggests that these newspapers play a role in reinforcing existing power structures. The study concludes that news production is significantly shaped by ideological considerations. The same issue has been addressed in different ways in newspapers with distinct ideological orientations. The analysis demonstrates that a newspaper's ideology acts as a primary filter shaping the construction of news discourse.

Keywords: Syrian refugees, Violence, News, Ideology, Critical discourse analysis

GİRİŞ

2011 yılında başlayan Suriye İç Savaşıyla birlikte Türkiye’ye çok sayıda Suriyeli göç etmiştir. Türkiye, dünyada en çok mülteciye ev sahipliği yapan ülke konumundadır. Ağustos 2024 verilerine göre, Türkiye’de geçici koruma statüsündeki Suriyeli sayısı yaklaşık 3 milyon civarındadır (T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı, t.y.). Başlangıçta, “geçici misafirler” olarak görülen Suriyeliler, savaşın uzaması ve Türkiye’de yerleşik hale gelmeleri gibi nedenlerle zamanla “uzayan misafirlik” olarak görülmeye başlanmıştır. Günümüzde ise Suriyelilerin bir kısmının evlilik, iş, eğitim gibi nedenlerle Suriye’deki durum iyileşse bile ülkelerine dönmeyecekleri söylenebilmektedir.

10 yıldan fazla süredir, kitlesel olarak yabancılarla birlikte yaşamayı tecrübe eden Türkiye’nin birçok kentinde, Suriyelilerle kurulan ilişkinin ev sahibi-misafir ilişkisinden çıkarak daha kalıcı ve sürekli hale geldiğini söylemek mümkündür. Göç sürecinin başlangıcından bugüne kadar geçen süreçte Suriyeli nüfusunun artışı ve bu nüfusun kalıcı hale gelmesi, birçok şehirde toplumsal ve kültürel yapının giderek karmaşıklaşmasına neden olmuştur. Ekonomik, toplumsal ve kültürel alanlarda gerçekleşen değişimler zaman zaman gündelik hayatı olumsuz etkileyerek anlaşmazlıklar çıkmasına ve yerli halkla Suriyelilerin arasında çatışmalar yaşanmasına neden olmaktadır (Doğan ve Ünal, 2021, s. 14). Kontrolsüz ve yoğun yaşanan göçler neticesinde, mülteci ya da sığınmacı sorunu giderek daha yoğun bir

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162

biçimde hissedilmekte, yabancı düşmanlığı ya da korkusunun (zenofobi) ve ırkçı nefretin artmasına neden olarak politik, ekonomik ve sosyo-kültürel yapıları olumsuz etkileyebilmektedir (Deniz, 2014, s. 177). Bu durum, Suriyelilerin potansiyel bir tehdit ve olumsuz durumların sorumlusu olarak görülmesine ve zaman zaman çeşitli şiddet olayları yaşanmasına neden olabilmektedir.

Türkiye’de, özellikle Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde, toplumsal öfke ve nefreti gösteren pek çok olay yaşanmıştır (Doğan ve Ünal, 2021, s. 16). 10 Ağustos 2021 tarihinde Ankara’nın Altındağ ilçesi Battalgazi Mahallesi’nde, Suriyeli bir grupla çıkan kavga sonucunda Emirhan Yalçın isimli genç hayatını kaybetmiştir. Olay sonrasında kalabalık bir grup eylemci, sloganlar atarak yürüyüşe geçmiş Suriyelilere ait ev ve işyerlerine saldırmıştır. Yaşanan eylemler güvenlik güçlerinin müdahale etmesinin ardından 12 Ağustos tarihinde sona ermiştir (NTV, 2021). 2 Temmuz 2023 tarihinde ise Kocaeli’nin Dilovası ilçesinde Suriyeliler ile vatandaşlar arasında gerginlik yaşanmıştır. Bir köpeğin zehirlendiği iddiası üzerine başlayan gerginlik, kısa sürede büyümüş ve Suriyelilerin protesto edildiği eylemler yaşanmıştır. Olay yaşandığı sırada, Suriyelilerin bir yurttaşın evini bastığı iddiaları, olayları daha da alevlendirmiş, Kocaeli Valisi bu iddiaların asılsız olduğunu açıklayarak halkı sakin olmaya çağırmıştır (Cumhuriyet, 2023).

Bu çalışmanın konusu olan olay ise 1 Temmuz 2024 tarihinde Kayseri’nin Melikgazi ilçesi Danişmentgazi Mahallesi’nde yaşanmıştır. Suriyeli bir kişinin, akrabası olan bir çocuğu taciz ettiği iddiası üzerine başlayan olaylar, kalabalık bir grubun Suriyelilere ait işyerlerine ve araçlara saldırmasıyla devam etmiştir. Bazı işyerlerinin yakıldığı, araçların ters çevrildiği olaylarda Suriyelilere yönelik eylemler geç saatlere kadar devam etmiştir. Söz konusu eylemler; Hatay, Gaziantep, Kilis, Konya, Antalya, Bursa, Adana ve İstanbul gibi kentlere de sıçramış ve çok sayıda kişinin tutuklanmasıyla sona ermiştir (Anadolu Ajansı [AA], 2024; Karahancı ve Yeşilbaş, 2024; NTV, 2024; BBC Türkçe, 2024).

Medyada “*Kayseri Olayları*” biçiminde sunulan olaylar, farklı mecralarda çok sayıda haberin konusu olmuştur. Çalışmanın amacı, farklı ideolojik çizgilerde yer alan gazetelerin Kayseri Olayları’nı nasıl sunduğunu ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda; 2 Temmuz 2024 tarihinde farklı ideolojik referanslara sahip 3 gazetenin yayınladığı olaya ilişkin haberler, eleştirel söylem analizi yöntemiyle çözümlenmiştir. Çalışmada; Hürriyet liberal/merkez sağ; Birgün sol ve Yeni Şafak sağ/muhafazakâr basını temsilen seçilmiştir.

1. Haber, İdeoloji ve Söylem

Medya; söylemsel, ideolojik ve kurumsal olarak iktidarın yeniden üretildiği yapılardır (Hall, 2005, s. 107). İnal (1997)'a göre; Dijk, Hackett, Schudson, Tuchman ve Fowler gibi farklı yaklaşımlardan gelen kuramcılar, güç/iktidar yapılarının medyanın profesyonel ideolojisi aracılığıyla meşrulaştığı konusunda görüş birliği içerisinde (s. 98-99). İdeoloji, dil içerisinde anlamı harekete geçirerek söylem yapılarına yerleşmekte ve söylemler aracılığıyla gerçekliği üretmektedir. Böylece güç ve tahakküm ilişkilerini sistematik olarak sürekli biçimde yeniden kurmaktadır. (Hall, 2005, s. 107-112).

İdeolojinin ifade edilmesinde ve yeniden üretilmesinde toplumsal pratikler ve kurumların rolü büyüktür, ancak aslında ideolojinin kendisi söz konusu pratiklerin ötesindedir. İdeoloji bir grubun, sınıfın ya da herhangi bir sosyal oluşumun üyeleri tarafından paylaşılan bir toplumsal biliş biçimidir. İdeolojiler; bilgi, kanaatler, önyargılar ve tutumlar gibi toplumsal biliş mekanizmalarının oluşumu, dönüşümü ve uygulanmasını denetleyen karmaşık bir bilişsel çerçeve sunmaktadır. Böylece ideoloji, toplumsal pratikleri belirler ve normlar, değerler, ilkeler ile kapsamlı bir işleyiş mekanizması meydana getirmektedir (Van Dijk, 2005, s. 323-324).

İdeolojinin güç ve iktidar yapılarını sistematik bir biçimde inşa ettiği alan; söylemdir (Teo, 2000, s. 11). Söylemin denetlenmesi ve söylemin ilk elden üretilmesi, toplumsal denetimin sağlanmasının koşullarından biri olması bakımından önem taşımaktadır. Bu çerçevede; şu soruları sormak yararlı olacaktır: Kim, kime, hangi durumlarda ne söyleyebilir ya da yazabilir? Söylemlerin toplumsal kesimlerle doğrudan ilişkili olduğu söylenebilmektedir. Gücsüz olanlar sıklıkla yalnızca mesajları alımlayanlar olmaktadır. Çoğunlukla pasif ve etkisiz bir role sahiptirler. Güçlü gruplar ise söylemleri kontrol etme ve bunlara erişme olanağına sahip olan kesimlerdir. Nitekim kitle medyası örgütleri ile bunların sahipleri, söylemin hem finansal ve teknolojik üretim koşullarını hem de biçim ve etki mekanizmalarını denetlemektedirler (Van Dijk, 2005, s. 319-321).

Söylemler; ideolojilerin gerçekte ne olduğunu, nasıl işlediklerini ve nasıl üretildiklerini anlamamızı sağlayan yapılardır. Dil, bir gerçeklik oluşturarak söylem yapılarını meydana getirmektedir. Söylemler ise belli bir konuyu ifade etme yoluyla bilgiyi inşa etmektedir ve bu nedenle basit bir dilbilimsel pratik olmanın ötesindedir. Söylemin çözülmesi ise sadece dilin anlamı nasıl ürettiğini değil; aynı zamanda temsil, anlam ve güç ilişkileri arasındaki ilişkileri de incelemektedir.

İdeolojiler çeşitli kontrol araçlarıyla denetlenmektedir. Söz konusu kontrol araçlarının en önemlisi ise medyadır. Medya, özellikle de haberler; egemen ideolojilerin yeniden üretildiği söylemler aracılığıyla inşa edilmektedir (Özer, 2007, s. 394-395). Haber medyası üzerine yapılan çalışmalara genel olarak bakıldığında, haber üretim süreçlerini inceleyen çalışmalar ile haber metinlerinin incelendiği çalışmaların başı çektiği görülmektedir. Haber metinleri üzerine yapılan çalışmalara bakıldığında, iki temel yaklaşım üzerinde durulduğu görülmektedir. İlk yaklaşım; haberi profesyonel gazetecilik ideolojisiinde yer alan temel ilkeler çerçevesinde incelemektedir. İçerik çözümlemesi yönteminin uygulandığı bu yaklaşımda, haber metinlerindeki “yanlılık” yani medyanın “siyasal” taraf tutma potansiyeli ortaya konmaktadır. Burada amaç, söz konusu tarafgirliği sergileyerek gazetecilerin objektif haber yazmasını sağlamak böylece de çoğulcu demokrasilerde yasama, yürütme ve yargıdan sonra 4. güç olarak görülen medyanın rolünü sağlamlaştırmaktır.

Haberde yanlılığı siyasal açıdan objektif olamama ve taraf tutma meselesinden öte “yapısal” bir sorun olarak ele alan çalışmalar ise 1970’lerden sonra İngiltere’de ortaya çıkmıştır. Dilbilim kökenli çalışmaların da katkıda bulunduğu araştırmalar, İngiltere’de yeni sağ hareketlerin güç kazanmasında haber üretiminin ve medyanın örgütsel işleyişinin rolü üzerine odaklanmıştır. Farklı partilere eşit yer ayrılması ya da diğer bir ifadeyle “*dengellik ilkesi*”nin sağlanması yoluyla medyanın tarafsızlığını koruyabileceği üzerinde görüş birliğine varılmıştır. 1970’lerden sonra ortaya çıkan eleştirel haber çalışmaları ise haber metinlerindeki yanlılık kavramının, siyasal taraf tutma meselesinden çok daha kapsamlı olduğunu ortaya koymuştur. Yapısal yanlılık olarak ifade edilen kavram, medya organlarının farklılaştığı noktalardan çok; ortaklaştıkları noktalar bulunduğunu vurgulamaktadır. Buna göre, haber üretim pratiklerinin hiçbirisi sembolik seçkinler olarak ifade edilebilecek güç/iktidar sahiplerinden bağımsız düşünülemez. Haber metinleri sembolik seçkinlere meşruiyet kazandırmakta ve bu sayede toplumsal yapının devamını sağlayan rıza mekanizması oluşmaktadır (İnal, 1995, s. 112-113).

Van Dijk (1988, 2009), toplumsal güç ve iktidar ilişkilerinin söylemler aracılığıyla haber metinlerine yerleştirilme biçimlerini ele almıştır. Egemen söylemlerin nasıl üretildiğini, azınlıkların ya da “öteki”lerin haberlerdeki eşitsiz temsilleri üzerinden anlatan pek çok çalışma gerçekleştirmiştir. Ona göre, haber medyası bize çıplak gerçeklikleri sunmamakta, gerçekliği inşa ederek bizlere aktarmaktadır. Bu nedenle, haber üretimi, gerçekliği profesyonel ideolojinin sınırları çerçevesinde yansıtmaktadır. Böylece medya, güç ve iktidar sahibi kişi ve kurumların güdümünde kalmakta, dördüncü kuvvet olma işlevinden uzaklaşmaktadır. Böylece, güç ve

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162

iktidar ilişkileri egemen söylemler aracılığıyla haber metinlerinde yeniden üretilmektedir (İnal, 1997, s. 74).

2. Yöntem

Çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden eleştirel söylem çözümlemesi benimsenerek gerçekleştirilmiştir. Söz konusu yöntemin tercih edilme nedeni, haberin ideolojik olarak nasıl üretildiğini ve farklı ideolojilerin haber söylemine nasıl yansıdığını ortaya koymasıdır. Çalışmada, amaçlı örneklem yöntemi ile farklı ideolojileri temsil eden ve 2 Temmuz 2024 tarihinde yayınlanan Birgün, Hürriyet ve Yeni Şafak gazeteleri seçilmiştir. Gazeteler alfabetik sıraya göre ele alınarak çözümlenmiştir.

Eleştirel söylem çözümlemesi, söylemlerin “nasıl” ve “niçin” yeniden üretildiklerini, ideolojiyi merkezine alarak ortaya koymaktadır. Eşitsiz güç yapılarının söylemlerdeki biçimlerini mercek altına alan eleştirel söylem analizi, haberde “kimin konuştuğu” ve “nasıl konuştuğu” üzerine odaklanmaktadır (Dağtaş ve Dağtaş, 2007, s. 86). Van Dijk (1988, 2009), haber söylemini incelerken “makro” ve “mikro” olmak üzere iki temel yapı üzerinde durmuştur. Makro yapı, kendi içerisinde “tematik” ve “şematik” biçiminde ayrılmaktadır. Tematik yapıya bakıldığında, ilk olarak başlıkların ve haber girişlerinin/spotlarının incelendiği görülmektedir. Şematik yapıda ise ana olayın sunumu, haberin öne çıkarılan veya arka plana atılan unsurlarını ortaya koyan ardaan ve bağlam bilgisi, haber kaynakları ile tarafların olaya dair yorumları çözümlenmektedir. Mikro yapılar ise cümle yapıları (sentaks), sözcük seçimleri ile retorikten oluşmaktadır (Özer, 2009).

Haber anlatıları, genellikle söylem içinde yapılandırılmış temalardan meydana gelen makro önermelerden oluşmaktadır (Van Dijk, 1988, s. 15). Yapılar ise enformasyon eksiltimi, genelleştirme ve kurgulama gibi makro unsurlar aracılığıyla söylemden elde edilmektedir. Böylece, haberde yer alan bazı bilgiler elenerek uzun bir haber metni kısaltılarak özetlenmiş olur. Haber metninin ana fikrini ortaya çıkarmak amacıyla bu yöntem, metin içinde birden çok kez başvurulabilir (Özer, 2007, s. 404). Özetleme yöntemi aynı zamanda, profesyonel haber üretiminin gerçekleştirilmesi için her gün birçok kez tekrarlanan bir haber üretim pratiğidir (Van Dijk, 1988, s. 15). Yöntemin haber içerisinde ilk uygulandığı kısımlar ise başlıklar ve haber girişleridir.

3. Bulgular

Araştırma kapsamında ele alınan gazetelerdeki Suriyelilere yönelik şiddet olaylarının yer aldığı haberlerin genel özellikleri Tablo 1'de sunulmuştur.

Tablo 1. Haberlerin Genel Özellikleri

Gazeteler	Haber Sayısı	Fotoğraf Sayısı
Birgün	3	4
Hürriyet	4	8
Yeni Şafak	5	15
Toplam	12	27

3.1. Makro Yapı: Tematik ve Şematik Yapı Çözümlemesi

Bu bölümde; başlıklar ve spotlar/haber girişlerinden oluşan tematik yapı unsurları ile ana olayın sunumu, sonuçlar, ardalın ve bağlam bilgisi, olay taraflarının yorumlarından oluşan şematik yapı unsurları çerçevesinde çözümlemeler gerçekleştirilmiştir.

3.1.1. Başlıklar

Tematik yapının ilk ögesi başlıklardır. Haber başlıkları, haberin en önemli ve en dikkat çekici kısmıdır. Koyu ve büyük puntolu olarak verilen ve genellikle haberin üst bölümünde yer alan başlıklar, okuyucuların haberle ilk temaslarını gerçekleştirdikleri kısımdır. Başlıklar, haber raporunun geri kalanını özetleyerek anlaşılmasını kolaylaştırır ve okuyuculara rehberlik eder (Van Dijk, 1988, s. 24). Haber kuruluşları da başlıkların stratejik öneminin farkındadır: Etkili başlıklar daha çok okuyucuya ulaşmak için stratejik öneme sahiptir. Haber başlıkları, makro önermeler aracılığıyla metni temsil edecek şekilde oluşturulmaktadır. Bir başka deyişle başlıklar, metinde işlenen temaların doruk noktasıdır (Özer, 2007, s. 408). Dolayısıyla başlıklar, haberin ideolojik anlamının kurgulandığı ilk kısımdır (Dağtaş ve Yaylagül, 2007, s. 446). Tüm bu nedenlerden dolayı Van Dijk (2009), söylem çözümlemesine ilk önce başlıktan başlanmasını önermektedir. Çalışmada ilk incelenen gazete olan Birgün Gazetesi'nin Kayseri olaylarını aktardığı başlıklar Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2. Birgün Gazetesi Haber Başlıkları (02.07.2024)

Başlık 1: Sorumlusu İktidardır
İç Sayfa Başlık 2: Sorunun Kaynağı iktidar
Başlık 3: Göçmenler değil AKP iktidarı suçlu

Birgün Gazetesi'nin Kayseri olaylarını sunduğu başlıkların ilki, gazetenin ilk sayfasında yayınlanan “*Sorumlusu İktidardır*” haberidir. Gazetelerin ilk sayfasında yer alan haberlerin iç sayfalardaki devamına bakıldığında, başlıkların kimi zaman aynı ya da benzer, kimi zaman da farklı olduğu görülmektedir. Birgün Gazetesi, ilk sayfadan verdiği haberin devamında; “*Sorunun Kaynağı İktidar*” başlığını kullanarak anlamsal açıdan benzer bir başlık tercih etmiştir. “*Göçmenler Değil AKP İktidarı Suçlu*” ise Birgün Gazetesi'nin kullandığı diğer başlıktır ve iç sayfalarda yer almıştır. Genel olarak başlıkların haber metnini özetlediği ve haberin odak noktasını yansıttığı görülmektedir.

Başlıklarda; enformasyon eksiltilimi, genelleştirme ve kurgulama aşamalarının yer aldığı görülmektedir. Enformasyon eksiltilimi; haber başlığında yer, zaman, dönem gibi bilgilere yer verilmemesidir (Özer, 2009). Genelleştirme; belirli bir grubun özelliklerinin veya eylemlerinin daha geniş bir kümeye genişletilmesidir (Teo, 2000, s. 16). Kurgulama ise genelleştirmeye benzemektedir ancak kişilerden çok, gerçekleştirilen eylemler genelleştirilerek bir çatı kavram aracılığıyla özetlenmektedir (Özer, 2007, s. 406). Birgün Gazetesi'nin yayınladığı başlıklara genel olarak bakıldığında; enformasyon eksiltilimine gidildiği ve genelleştirme yapıldığı görülmektedir. Başlıklarda; dönem, yer ve zaman bilgisine rastlanmamaktadır. İktidarın hangi olaylardan sorumlu tutulduğu bilgisi bulunmamaktadır. Başlığı ilk kez okuyan birinin olayları anlaması mümkün değildir. Farklı kişi ve kesimlerden oluşan gruplar standart bir yapıymış gibi gösterilerek genelleştirilmiştir. Başlıklardaki “*iktidar*” ve “*göçmenler*” sözcükleri buna örnektir. Bu aynı zamanda Birgün'ün habere konu olan olayı ikili karşıtlık temelinde işlediğini de göstermektedir. İncelenen bir diğer gazete olan Hürriyet'in Kayseri olaylarını sunduğu başlıklar ise Tablo 3'te yer almaktadır:

Tablo 3. Hürriyet Gazetesi Haber Başlıkları (02.07.2024)

Başlık 1: O Vandallık Kabul Edilemez / Alt Başlık 1: Fay Hatlarıyla Oynamayın
Başlık 2: Kayseri'de Gergin Gece
Başlık 3: Kayseri'de Olaylı Gece
Başlık 4: Erdoğan'dan Kayseri Olayları'na Tepki: Sokakları Ateşe Vermek Olmaz

Hürriyet Gazetesi'nde yer alan başlıklarda da diğer gazetelerde olduğu gibi enformasyon eksiltilimine rastlanmaktadır. Olayların geçtiği yer yalnızca 2. ve 3. başlıkta verilmiştir. Zaman bilgisi ise hiçbir başlıkta bulunmamaktadır. “*Oynamayın*”, “*Kabul Edilemez*” gibi ifadeler kurgulamaya örnektir. Genelleştirmeye ise rastlanmamıştır. Başlıklarda, haberin özü ve ana fikri verilerek özetleme yapılmıştır. Hürriyet Gazetesi, 1. başlık

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162 ve 1. alt başlıkta dolaylı alıntı biçiminde, 5. başlıkta da doğrudan alıntı biçiminde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın demeçlerine yer vermiştir. Başlık 2 ve 3'te de yaşanan olayları aktaran hemen hemen benzer başlıklar kullanmayı tercih etmiştir. Bu başlıklarda Hürriyet, olayları niteleyen nötr ifadeler kullanmayı tercih etmiştir. İncelenen son gazete olan Yeni Şafak Gazetesi'nin başlıkları ise Tablo 4.'te sunulmuştur:

Tablo 4. Yeni Şafak Gazetesi Haber Başlıkları (02.07.2024)

Üst Başlık 1: Kayseri ve Suriye'de Eş Zamanlı Provokasyonlar/ Başlık 1: Kamyonla Sabıkalı Taşıcılar
Başlık 2: Vandallığın Sebebi Muhalefetin Zehirli Dili/
İç Sayfa Başlığı 3: Vandallığın Bir Sebebi de Muhalefetin Dili
İç Sayfa Başlığı 4: Provokatörler Düğmeye Bastı
İç Sayfa Başlığı 5: Normalleşmeye Kurşun!

Yeni Şafak Gazetesi'nin Suriyelilere yönelik gerçekleşen olayları sunduğu başlıkların ilki, aynı zamanda gazetenin manşeti de olan “*Kamyonla Sabıkalı Taşıcılar*” haberidir. Burada, “*Kayseri ve Suriye'de Eş Zamanlı Provokasyonlar*” biçiminde üst başlık kullanıldığı görülmektedir. Ana başlıktan daha küçük puntolarla yazılan, haberi özetleyen ve odak noktasını vurgulayan üst başlıklar, ana başlığı açıklamak için kullanılmaktadır (Yüksel, 2018, s. 92). Gazetenin birinci sayfadan verdiği ikinci haber ise “*Vandallığın Sebebi Muhalefetin Zehirli Dili*” başlığı ile yayınlanmıştır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın Kayseri'de yaşanan olaylarla ilgili yaptığı açıklamalara yer veren bu haberde, Erdoğan'ın sözleri alt başlığa taşınmıştır. Yeni Şafak Gazetesi, ilk sayfadan verdiği haberin devamında; “*Vandallığın Bir Sebebi de Muhalefetin Dili*” başlığını kullanarak ilk sayfadakine benzer bir başlık tercih etmiştir. Yeni Şafak Gazetesi'nin manşetten verdiği haberin devamına bakıldığında ise “*Provokatörler Düğmeye Bastı*” şeklinde farklı bir başlık atıldığı görülmektedir. Gazetede yer alan son haberde ise “*Normalleşmeye Kurşun!*” başlığı kullanılarak yine Kayseri'de yaşanan olaylar merkeze alınmıştır. Burada, ünlem işareti ile açık bir biçimde belirtilmeyen meçhul kişi ya da grupların normalleşmeyi sabote ettiğinin altı çizilmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi'ndeki başlıklara bakıldığında enformasyon eksilimine gidildiği ve genelleştirme yapıldığı görülmektedir. Buna göre, yalnızca 1. haberde yer alan üst başlıkta olayın geçtiği yer belirtilmiş, diğer başlıklarda ise yer bilgisine rastlanmamıştır. Dönem ve zaman bilgileri ise hiçbir başlıkta yer almamıştır. Başlıklarda kullanılan “*provokatörler*” ve “*muhalefet*” sözcükleri genelleştirme örneğidir. Kullanılan bu iki sözcüğün tam olarak kimleri kapsadığı belli değildir. Ayrıca bu iki grupta farklı yaşlarda ve cinsiyetlerde insanlar da

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162 bulunmaktadır. “*Taşıdılar*”, “*kabul edilemez*”, “*düğmeye bastı*” gibi ifadeler kurgulamaya örnektir. Yeni Şafak Gazetesi olaya ilişkin haberleri “*muhalefet ve provokatörler*”, ile “*halk*” biçiminde ikili karşıtlık temelinde ele almıştır.

Görüldüğü gibi, gazetelerin olayları sunuş biçimi, başlıklarda bile zıttır: Birgün Gazetesi’ne göre Kayseri’de yaşanan olayların sorumlusu iktidar; Yeni Şafak Gazetesi’ne göre muhalefettir. Bu durum, gazetelerin ideolojik duruşlarından kaynaklanmaktadır. Başlıkların hepsinde haberlerin ideolojik özü ve anafikri verilmiş, böylece özetleme yapılmıştır. Daha sağ bir ideolojiye sahip olan Yeni Şafak, sorunların kaynağını muhalefette yani “*ötekinde*” ararken Birgün Gazetesi, sorunun tamamen içerden, iktidarın kendisinden kaynaklandığını başlıklarda açık bir biçimde belirtmişlerdir. Daha liberal bir çizgide yer alan Hürriyet Gazetesi ise olaylara ilişkin doğrudan bir sorumlu göstermemiştir. Ancak Cumhurbaşkanı’nın “*fay hatlarıyla oynamayın*”, “*vandallık kabul edilemez*”, “*sokakları ateşe vermek olmaz*” gibi demeçlerini başlıklarına taşıyarak iktidarın sesini yansıtmış, dolayısıyla egemen söylemi yeniden üretmiştir.

3.1.2. Spotlar ve Haber Girişleri

Tematik yapının ikinci ögesi ise haber girişleri ve/veya spotlarıdır. Haberin ilk cümlesi ya da ilk paragrafına haber girişi (Girgin, 2005, s. 72-73), başlık ile haber metni arasında yer alan kısma ise spot denilmektedir. Haber metninden büyük başlıktan küçük puntolarla yazılan spotlar, haberin ilgi çekici yönlerini vurgulayan ve ana ayrıntıları aktaran haber özetleridir. Bu nedenle, okuyucuların haberin devamını okuyup okumamaya spota göz attıktan sonra karar verdikleri düşünülmektedir. Spotlar, kimi zaman haber girişlerinin işlevini üstlenir, kimi zaman da haber girişleri büyük puntolarla yazılarak spot şekline dönüşür (Yüksel, 2018, s. 101). Bu nedenle çalışmada; spotun yer aldığı haberlerde spot, spotun bulunmadığı haberlerde ise haberin ilk cümlesi alınarak haber girişi kullanılmıştır.

Spotlar ve/veya haber girişleri, haber söyleminin en belirleyici olduğu alanlardır. Olayların nasıl gerçekleştiğini anlamak için spotun/haber girişinin okunması gerekmektedir. Haberin aktörleri ve gerçekleştirilen eylemler, yani haberin ana olayı spotta/haber girişinde verilmektedir. Dolayısıyla haberin değerliliği de spotta/haber girişinde yer alan kısa metinden anlaşılmaktadır (Özer, 2007, s. 408-409). Tematik yapının ikinci ögesi olan spotlara ilişkin bilgiler Tablo 5’te sunulmuştur.

Tablo 5. İncelenen Gazetelerin Spotları/Haber Girişleri

Gazete Adı	Spotlar/Haber Girişleri
Birgün	Spot 1: Çocuğa istismar iddiası Kayseri’de Suriyeli göçmenlere yönelik linç girişimine dönüştü. Spot 2: Kayseri’de sokağa çıkan kalabalık, Suriyelilere ait motosiklet ve arabaları ters çevirdi, bazı işyerlerini ateşe verdi. Irkçı saldırılar, gece geç saatlere dek devam etti. Gerçekçi göç politikalarının olmayışı öfkeyi masumlara yöneltti. Geri kabul anlaşmasını imzalayan, göçmenleri ucuz işgücü olarak gören iktidar, yaşananların sorumlusu. Haber Girişi 3: Kayseri’de yaşananlar gözleri bir kez daha iktidarın göç politikalarına çevirdi.
Hürriyet	Spot 1: Cumhurbaşkanı Erdoğan, önceki akşam Kayseri’de Suriyelileri hedef alan olaylar için “Vandallık yapmak, sokakları ateşe vermek kabul edilemez” dedi. Spot 2: Kayseri’nin Melikgazi ilçesinde bir kişinin 7 yaşındaki kız çocuğuna cinsel istismarda bulunduğu iddiası isyana yol açtı. Spot 3: Kayseri’de Suriye uyruklu gencin, 7 yaşındaki Suriyeli kız çocuğuna cinsel istismarda bulunduğu iddiası üzerine toplanan kalabalık ortalığı birbirine kattı. Araçları ters çevirdi, yabancı uyruklu kişilere ait işyerlerini ateşe verdi. Taciz şüphelisi yakalanıp gözaltına alınıp tutuklandı çocuk ise Aile Bakanlığı tarafından korumaya alındı. Gece boyu süren olaylarda 14 emniyet mensubu ve 1 itfaiye eri yaralandı. Spot: 4 Kayseri’deki olaylarla ilgili konuşan Cumhurbaşkanı Erdoğan, “Vandallık yapmak, sokakları ateşe vermek kabul edilemez. Yabancı düşmanlığını ve sığınmacı nefretini körükleyerek hiçbir yere varılamaz. Siyasi kazanım uğruna nefret siyasetine tevessül edilmesini acizlik olarak görüyoruz” dedi.
Yeni Şafak	Spot 1: Türkiye, Suriye’yle “normalleşmeyi” tartışırken kendini eş zamanlı provokasyonların içinde buldu. Kayseri’de bir grup, Suriyeli bir tacizciyi bahane ederek Suriyelilere ait araç ve işyerlerini ateşe verdi. Kamyonlarla getirilen ve gözaltına alınan 73 vandaldan 40’ının uyuşturucu, yağma, yaralama ve tacizden sabıkalı olduğu ortaya çıktı. Suriye’nin kuzeyinde de bazı gruplar Türk araçlarına saldırdı, bayrağımızı parçaladı. Spot 2: Cumhurbaşkanı Erdoğan Kayseri’de Suriyelilerin araba ve işyerlerinin yakıldığı provokasyona, muhalefetin sığınmacı nefretini körükleyen zehirli söylemlerinin yol açtığını söyledi. Spot 3: Cumhurbaşkanı Tayyip Erdoğan, Kayseri’de yaşanan provokasyonlara ilişkin “Toplumda yabancı düşmanlığını ve sığınmacı nefretini körükleyerek hiçbir yere varılamaz. Kayseri’de küçük bir grubun yol açtığı müessif olayların sebeplerinden biri muhalefetin bu zehirli söylemleridir. Kim olursa olsun, insanların evlerini yakmak, vandalizm yapmak, sokakları ateşe vermek kabul edilemez. Spot 4: Kayseri’de Suriyeli küçük kıza taciz iddialarıyla sahne alan provokatörler, olayla ilgisi olmayan pek çok Suriyelinin ev, işyeri ve araçlarını ateşe verdi. Adam yaralama, uyuşturucu, gasp ve yağma gibi suçlardan kaydı bulunan provokatörlerin, olay çıkarmak için kamyonla mahalleye getirildiği belirlendi. Bu olayın peşinden Suriye de karıştı. Rejim lideri Esed’le normalleşmenin başladığı hafta bazı gruplar Afrin, Azez, Çobanbey ve El-Bab kentlerinde Türk bayrağı yakarak provokasyon ateşini körükledi. Spot 5: Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın Suriye ile normalleşmeye ilişkin ilk resmî açıklamasının ardından önce Kayseri’de sokaklar karıştı.

Spotların geneline bakıldığında, haber aktörlerinin kim olduğuna ve gerçekleşen olayların ayrıntılarına yer verildiği ve haberlerin özünün yansıtıldığı görülmektedir. Birgün Gazetesi, ilk 2 haberde spotlara yer vermiş, 3. haberde ise spot kullanılmadığı için haber metninin ilk cümlesi haber girişi olarak alınmıştır. Hürriyet Gazetesi ve Yeni Şafak Gazetesi’nde ise haber girişi yer almamaktadır.

Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerinin aksine, Birgün Gazetesinde yer alan spotlar kısa tutulmuştur. Yeni Şafak ve Hürriyet gazetelerindeki spotlarda doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Hürriyet Gazetesi'nin spotlarında; olayın nerede, ne zaman gerçekleştiği gibi bilgilere diğer gazetelerden daha fazla yer ayrılmıştır.

Birgün Gazetesi, başlıkların ardından spotlarında da olayların sorumlusu olarak iktidarı gördüğünün ideolojik vurgusunu daha da belirginleştirmiştir. Aynı ideolojik netlik, Yeni Şafak Gazetesi'nin spotlarında da görülmektedir. Sorumluyu doğrudan işaret etmese de Yeni Şafak, sorunların kaynağını “*muhalafetin söylemleri*” biçiminde aktarmış, dolayısıyla haberleri iktidara yakın bir ideolojik çizgide sunmuştur. Yeni Şafak, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın demeçlerini tırnaklı alıntı biçiminde vererek onun sözleri üzerinden anlam yapısını kurmuştur. Benzer şekilde Hürriyet Gazetesi de Cumhurbaşkanı'nın açıklamalarından oluşan doğrudan alıntılara yer vermiş ancak Yeni Şafak'ın yer verdiği alıntılara göre daha yumuşak ifadelerin olduğu kısımları tercih etmiştir. Gazetelerin spotları, başlıklarla birlikte düşünüldüğünde, gazetelerin olayları konumlandığı ideolojik çerçevelerin daha net bir biçimde ortaya konulduğunu söylemek mümkündür.

3.1.3. Ana Olayın Sunumu, Sonuçlar, Ardalan ve Bağlam Bilgisi

Şematik yapının ilk aşaması olan ana olayın sunumu, en açık biçimde Hürriyet Gazetesi'nin kullandığı spotlarda yer almıştır. Buna göre, Kayseri'nin Melikgazi ilçesinde Suriyeli bir göçmenin 7 yaşındaki Suriyeli bir kız çocuğunu istismar ettiği iddiası üzerine kalabalık bir grup Suriyelilerin ev ve işyerlerine yönelik saldırılar gerçekleştirmiştir. Olayın sonuçları ise gazetelerin genel bakışını yansıtmaktadır: Birgün Gazetesi'ne göre, yaşanan olaylar, yani haberin kendisi, “*iktidarın yanlış göç politikaları*”nın sonucudur. Yeni Şafak Gazetesi ise olayların sonucunu “*muhalafetin söylemlerinin neden olduğu provokasyonlar*”ın yaşanması biçiminde yansıtmıştır. Hürriyet Gazetesi ise sonuçları, iktidar söylemleri üzerinden dolaylı bir biçimde ortaya koymuştur.

Sonraki aşama olan ardalan ve bağlam bilgisi ise olayların “*sosyal ve politik yönü*” ile bağlamlarını içermektedir. Haberlerin söylem analizi; yalnızca metin yapılarının çözümlenmesi ile sınırlı değildir; altta yatan anlamlar, aktarılmak istenen ideolojiler ve politik, zihinsel, kültürel bağlamların analizlerinin de yapılması gerekmektedir (Van Dijk, 2002, s. 116). Haberlerde “*nasıl*” ve “*neden*” sorularının karşılığı, gerekçelerle birlikte olayların ardalanını ve bağlam bilgisini yansıtmaktadır (Dağtaş ve Yaylagül, 2007, s. 449). Çalışmada, konuyla

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162
ilgili yayınlanan haberler özetlenerek ardaan ve bağlam yapısının nasıl kurulduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır.

İncelenen gazetelerin, yaşanan olayların ardaan ve bağamlarını farklı eksenlere oturttuğu görülmektedir. Birgün Gazetesi'ne göre, olayların ardaanında “*iktidarın yanlış göç politikaları*” yatmaktadır. Buna göre, iktidar; geri kabul anlaşması imzalayarak ve göçmenleri ucuz işgücü olarak görerek, yaşanan olaya zemin hazırlamıştır. İktidarın göçmen politikalarını uyguladığı süreç boyunca, halk, Suriyelilere karşı öfkelenmiştir. Bu öfkenin asıl kaynağı; iktidarın milliyetçi söylemleri, ekonomik kriz ve artan baskılardır. Ancak biriken bu öfke, Kayseri'de yaşanan olayların “*ırkçı bir linç girişimi*”ne dönüşmesine neden olmuştur. Burada asıl sorumlu iktidardır. Dolayısıyla Birgün Gazetesi'nin olayları oturtmaya çalıştığı bağlam; “*iktidarın sebep olduğu yanlış göç politikaları*” ve bunların sonuçları biçimindedir. Hürriyet Gazetesi ise olayların ardaanını Kayseri'de yaşanan olayların yarattığı öfke biçiminde konumlandırmış, bunun sebebini de dolaylı yoldan “*muhalefetin söylemleri*” ile ilişkilendirmiştir. Yeni Şafak Gazetesi ise olayların ardaanında “*muhalefetin sığınmacı nefretini körükleyen zehirli söylemleri*”nin olduğunu vurgulamıştır. Bu söylemlerin nasıl ve neden ortaya çıktığı ve hangi bağlamda ele alındığı ise belli değildir.

3.1.4. Olay Taraflarının Yorumları

Haberlerin içeriklerine bakıldığında, önemli bir kısmının alıntılanan konuşmalardan oluştuğu görülmektedir. Böylece haberlerin söyleminde egemen ideolojiler yeniden üretilmektedir. Yazılı basında alıntılar; doğrudan, dolaylı ve örtük olmak üzere üç temel biçimde yapılmaktadır. Buna göre; tırnak içerisinde yapılan alıntılara “*doğrudan alıntı*”, tırnak içerisinde yapılmayan alıntılara “*dolaylı alıntı*” ve alıntılanan önerme veya sözcük, metnin kendi sesine dönüştüğünde ise “*örtük alıntı*” olarak ifade edilmektedir (Dağtaş ve Yaylagül, 2007, s. 450).

Çalışmada incelenen olayın taraflarını; Suriyeli göçmenler, şiddet olaylarını gerçekleştiren eylemciler ve devlet yetkilileri biçiminde sıralamak mümkündür. Birgün Gazetesi; haber başlıkları, spot ve haber girişlerinde tırnaklı ifade kullanmamıştır. Yalnızca haber metinlerinde Danişment Mahallesi Muhtarı ile İl Emniyet Müdürü'nün görüşleri doğrudan alıntı biçiminde verilmiştir. Söz konusu alıntılarda, mahalle muhtarı olayların bir iddia üzerine gerçekleştiğini belirtmiş, İl Emniyet Müdürü de kalabalığı itidalli olmaya çağırmıştır. Birgün Gazetesi ayrıca Konya Valiliği ile Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın paylaştığı yazılı açıklamaları ve Kayseri 2. Sulh Ceza Hakimliği'nin yayın yasağı karar metnini de doğrudan alıntı biçiminde paylaşmıştır. Yazılı açıklamalarda, devletin olaylara müdahale

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162
ettiği ve olayda adı geçen Suriyeli kız çocuğunun korumaya alındığı bilgisi verilmiştir. Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetesi'nin aksine, Birgün Gazetesi Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'dan alıntı yapmamıştır.

Hürriyet Gazetesi, *“O Vandallık Kabul Edilemez”* ve *“Fay Hatlarıyla Oynamayın”* başlıklarında dolayı, *“Erdoğan'dan Kayseri Olayları'na Tepki: Sokakları Ateşe Vermek Olmaz”* başlığında ise doğrudan alıntı biçiminde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan'ın ifadelerini kullanmıştır. Spotlarda ve haber metinlerinde ise yine Erdoğan'ın ifadeleri uzun doğrudan alıntılar biçiminde yer almıştır. Yeni Şafak Gazetesi de haber metinleri ve spotlarında doğrudan alıntılara yer vermiştir. Gazete, *“Kayseri'de küçük bir grubun yol açtığı müessif olayların sebeplerinden biri muhalefetin bu zehirli söylemleridir”* alıntısıyla olaylardan doğrudan muhalefeti sorumlu tutan iktidar söylemini öne çıkarmıştır. Yeni Şafak Gazetesi'nin spottan vermeyi tercih ettiği aynı alıntıyı Hürriyet Gazetesi, haber metninde vermiştir. Her iki gazete de haber metinlerinde Cumhurbaşkanı'nın demeçlerini uzun doğrudan alıntılar biçiminde aktarmıştır. Habercilik rutinlerinde doğrudan alıntılar, genellikle güç/iktidar sahibi avantajlı aktörlerin söylediklerini aktarmak için kullanılmaktadır (Dağtaş ve Dağtaş, 2007, s. 93). Dolayısıyla Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin iktidar söylemini aktararak egemen ideolojiyi yeniden ürettiği söylemek mümkündür.

Cumhurbaşkanı'nın sözleri dışında Hürriyet Gazetesi; İl Emniyet Müdürü ile Kayseri Valisi'nin eylemleri gerçekleştirenleri yatıştırmaya çalışan konuşmalarını doğrudan alıntı biçiminde vermiştir. Yeni Şafak Gazetesi'nde ise yalnızca Uluslararası Mülteci Hakları Derneği Başkanı'nın olaylara karışan kişilerin provokatör olabileceği şüphesini dile getirdiği sözleri doğrudan alıntı biçiminde verilmiştir. Vali ve İçişleri Bakanlığı'nın görüşleri ise dolaylı alıntı biçiminde kısaca yer almıştır.

3.2. Mikro Yapı Çözümlemesi

Bu bölümde, çalışmada ele alınan örnek haberler üzerinden mikro yapı çözümlemesini oluşturan sentaktik (sözdizimsel) çözümleme, sözcük seçimleri ve retorik çözümleme gerçekleştirilmiştir.

3.2.1. Sentaktik (Sözdizimsel) Çözümleme

Sentaktik çözümlemelerde cümleler; aktif-pasif, kısa-uzun, basit-karmaşık olma durumlarına göre değerlendirilmektedir. İncelenen haberlerin genelinde, kısa ve basit cümleler kurulduğu ve aktif cümle yapısı kullanıldığı görülmüştür. Çalışmaya konu olan gazetelerin hepsinde, olayın aktörleri olan *“eylemciler”* ile *“devlet yetkilileri”*nin aktif cümle yapısıyla

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162
 sunulduğu gözlenmiştir. Birgün Gazetesi, “*toplanan kalabalık grup, Suriyelilere ait işyeri ve araçlara saldırdı*” cümlesiyle eylemcilerin sorumlu olduğu olayları aktarmıştır. Haberlerdeki cümlelerin kuruluş biçimleri öznenin konumlandırılışını yansıtmaktadır. Bir cümlenin aktif yapıda kurulması, cümlenin öznesine haklılık, güçlülük ve sorumluluk sağlayabilmektedir (Dağtaş ve Yaylagül, 2007, s. 452). Hürriyet Gazetesi örneğine bakıldığında; “*Polis ve Özel Harekât ekipleri şüpheliyi bölgeden uzaklaştırırken, kalabalık grup araçları ters çevirdi ve yabancı uyruklulara ait bazı işyerlerini ateşe verdi. Ekipler, kalabalığın üzerine TOMA araçlarıyla su sıkmaya başladı.*” cümlesiyle güvenlik güçlerinin yaptığı müdahalelerin sebebinin, eylemcilerin davranışları olduğunun vurgulandığı görülmektedir.

Yeni Şafak Gazetesi “*Bir gün önce çeşitli ilçelerden toplanarak kamyonla mahalleye getirilen bazı şahıslar, çocuğun istismar olayını, büyük bir provokasyona çevirmeye kalktı.*” cümlesinde aktif yapı kullanarak olayın sorumlularının provokatörler olduğunun altını çizmiştir. Yeni Şafak, “*çeşitli ilçelerden toplanan*” ve “*kamyonla mahalleye getirilen*” pasif yapı cümleleri ile bu kişilerin kim olduğunun bilinmediğini vurgulamıştır. Söz konusu iki gazete birlikte değerlendirildiğinde, eylemcileri, gerçekleştirdikleri eylemlerden dolayı; güvenlik güçlerini ise eylemcilere gerekli müdahaleleri yapmalarından dolayı aktif olarak cümlelerine yansıttıkları söylenebilmektedir.

3.2.2. Sözcük Seçimleri

Eleştirel söylem çözümlemesinin en önemli aşamalarından biri olan sözcük seçimleri, ideolojik yapılanmanın meydana geldiği önemli bir düzeydir. Haber söyleminin mikro yapıları içerisinde sözcük seçimleri, ideolojik anlamın oluşmasıyla yakından ilişkilidir. Sözcük seçimleri, habercinin ait olduğu toplumsal kesimi yansıtan ipuçları taşıyabilmekte, gazetenin ideolojisini yansıtabilmektedir. Örneğin, bir gazete bir kişiyi terörist olarak tanımlarken bir diğeri özgürlük savaşçısı olarak tanımlayabilmektedir. Böylece, gazeteler ideolojik anlamları farklı biçimlerde inşa etmekte ve okuyucular olaylar hakkında farklı çerçeveler kurgulamaktadırlar (Özer, 2007, s. 453). İncelenen gazetelerde taraflara/aktörlere ilişkin yapılan tanımlar ve kullanılan sözcükler şu şekildedir:

Eylemlerin nedeni: Birgün Gazetesi eylemlerin temel nedenini “*iktidarın gerçekçi göç politikalarının olmayışı, ekonomik kriz, milliyetçi söylemler, artan baskılar nedeniyle toplumda öfke birikmesi ve bu öfkenin sığınmacılara yöneltilmesi*” olarak ortaya koymuştur. Hürriyet Gazetesi ise olayların nedenini “*Suriyeli bir kişinin, akrabası olan bir çocuğa cinsel istismarda bulunulması*” ve bunun sonucunda çıkan “*işyan*” ve “*taşkınlık*” olarak sunmuştur. Yeni Şafak

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162
Gazetesi ise eylemlerin “*Suriyeli bir tacizcinin bahane edilerek*” gerçekleştirildiğini ifade etmiştir.

Eylemler: Birgün Gazetesi “*linç girişimi*” ve “*ırkçı saldırı*”, Hürriyet Gazetesi “*kalabalık*”, “*taşkınlık*”, “*isyan*”; Yeni Şafak Gazetesi, “*provokasyon*” ve “*vandallık*” biçiminde tanımlamıştır.

Eylemleri gerçekleştirenler: Birgün; “*kalabalık grup*”, Hürriyet; “*öfkeli kalabalık*”, “*kalabalık*”, “*mahalleli*”, “*kalabalık grup*”; Yeni Şafak; “*vandallar*”, “*provokatörler*”, “*öfkeli kalabalık*”, “*bölgeyi karıştırmaya görevi verilen provokatörler*” şeklinde adlandırmıştır

Eylemlerin mağdurları: Birgün; “*Suriyeliler*”, “*göçmenler*” ve “*sığınmacılar*”; Hürriyet “*yabancı uyruklular*”, “*yabancı uyruklu kişiler*”, “*evini barkını terk etmiş insanlar*”; Yeni Şafak “*Suriyeliler*”, “*evini, barkını, vatanını terk etmek zorunda kalmış sığınmacılar*” şeklinde tanımlamıştır.

Eylemlerin sorumluları: Birgün Gazetesi, “*AKP iktidarı*”, “*iktidar*”, “*Erdoğan*”; Hürriyet; “*nefret siyaseti*”, “*muhafeletin zehirli söylemleri*”, “*yabancı düşmanlığı*”, “*ayrımcılık*”, “*ötekileştirme*”, “*düşmanlaştırma*”; Yeni Şafak; “*yabancı düşmanlığı*”, “*sığınmacı nefreti*”, “*muhafeletin zehirli söylemleri*”, “*Suriye ile normalleşmeye ilişkin yapılan açıklamanın ardından gerçekleşen provokasyon*” ifadelerini kullanmıştır.

Eylemlere müdahale edenler: Birgün; “*güvenlik güçleri*”; Yeni Şafak, “*özel harekât polisleri*”; Hürriyet “*Emniyet mensubu*”, “*ekipler*”, “*polis ekipleri*” şeklinde yer vermiştir.

Bunlara ek olarak, olayların gerçekleşmesinde Suriye ile atılan normalleşme adımlarının olduğunun altını çizen Yeni Şafak, Suriye yönetimini “*Rejim Lideri Esed*” biçiminde tanımlamıştır. Birgün Gazetesi ise “*Esed*” yerine “*Esad*” ifadesini tercih etmiştir. “*Esad*” yerine “*Esed*” ifadesinin, Türkiye-Suriye ilişkilerinin bozulmasıyla birlikte Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan ve iktidar yanlılarının kullanmayı tercih ettiğı bir ifade olduğu bilinmektedir (Koçer, 2019, s. 17-20; Demirtaş, 2013, s. 118; Dündar, 2016, s. 209-234).

Yeni Şafak Gazetesi’nin doğrudan alıntı yaptığı Uluslararası Mülteci Hakları Derneğı Başkanı’nın sözleri, yaşanan olayı “*bireysel bir suç*” olarak tanımlamıştır. Hürriyet ve Yeni Şafak Gazetesi ise Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın “*küçük bir grubun gerçekleştirdiğı müessif olay*” tanımlamasına yer vermiştir. Birgün Gazetesi ise olayların sebebinin kişisel bir suç olmaktan ziyade iktidarın yanlış göç politikaları nedeniyle gerçekleşen politik bir suç olduğunu vurgulamış ve olayı münferit bir olay olarak görmemiştir. Gazetelerin

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162

kullandığı sözcüklerin farklı olması gazetelerin ideolojilerinin de farklı olduğunu göstermektedir.

3.2.3. Retorik

Haberin retorğinde, haberin ikna edici olması için görgü tanıklarının ifadelerinin yer aldığı doğrudan alıntılar kullanılmaktadır. Buna ek olarak, haber fotoğrafları da haberin inandırıcılığını arttıran önemli öğelerdendir. Okuyucular, haber fotoğrafları ile olayın fotoğrafını değil; olayın kendisini gördüğünü varsaymaktadır. Dolayısıyla okuyucu, haber fotoğrafları aracılığıyla gördüklerini sorgulamadan olduğu gibi kabul etmektedir (İnal, 1997, s. 104). Haberde kullanılan fotoğraflar, haberin kanıtı işlevi görmesinden dolayı, haber metninin sunduğu ideolojik çerçeveyi güçlendirmektedir (Özer, 2007, s. 402-403).

İncelenen gazetelerde yayınlanan haberlerin çoğunluğunda “*eylemciler*” ve “*eylemler*” temalı fotoğraflar yayınlanmıştır. Fotoğraflarda; toplanan kalabalık, yakılan binalar, ters çevrilen otomobiller gibi olayın yaşandığı geceyi yansıtan detaylar yer almıştır. Birgün Gazetesi hem eylemcilerin yaptıklarını hem de güvenlik güçlerinin olaya müdahale etme anlarını yansıtan fotoğraflar yayınlamıştır. Hürriyet Gazetesi’nde, yalnızca yakılan ev ve otomobil fotoğrafları bulunmaktadır. Gazete, eylemleri gerçekleştirenleri ve olayın yarattığı kaosu yansıtan fotoğrafları yayınlamayı tercih etmemiştir. Olay anını yansıtan fotoğrafların dışında, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın söylemleri kendi fotoğrafları eşliğinde sunulmuştur. Hürriyet Gazetesi’ne benzer şekilde Yeni Şafak da hem iktidarın hem de olayların fotoğraflarını yayınlamıştır. Ancak Yeni Şafak, Kayseri’de yaşanan olaylara ilişkin fotoğraflarda eylemi gerçekleştiren kalabalık grupların yer aldığı kareleri kullanmıştır. Gazete ayrıca Suriye’de kalabalık grupların Türk bayrağını parçaladığı fotoğrafları da yayınlamıştır. Söz konusu fotoğraflarla Yeni Şafak Gazetesi’nin, olayı gerçekleştiren kişilerin farklı amaçlar taşıyan provokatörler olduğu görüşünü kanıtlar nitelikte kareler kullanmayı tercih ettiği söylenebilir.

SONUÇ

2011 yılından itibaren Suriye’den Türkiye’ye yoğun göçler yaşanmıştır. Çok sayıda ve yoğun gerçekleşen bu göçlerin; ekonomik, toplumsal ve kültürel anlamda çeşitli sonuçları olmuştur. Özellikle Suriyelilerin yoğun olarak yaşadığı bölgelerde zaman zaman yerli halk ile Suriyeliler karşı karşıya gelmiş ve çeşitli şiddet olayları yaşanmıştır. Bu çalışmada, 1 Temmuz 2024 tarihinde Kayseri’de yaşanan ve Suriyeli sığınmacıları hedef alan şiddet olaylarını aktaran haberler eleştirel söylem çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir. Çalışmada, Hürriyet liberal/merkez sağ; Birgün sol ve Yeni Şafak sağ/muhafazakâr basını temsilen seçilmiş ve aynı

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162

konunun nasıl sunulduğu ve ideolojik üretimin nasıl gerçekleştirildiği ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Birgün Gazetesi; “*Sorumlusu İktidar*”, “*Sorunun Kaynağı İktidar*”, “*Göçmenler Değil AKP İktidarı Suçlu*” başlıkları ile yaşanan olaylardan doğrudan ve açıkça iktidarı sorumlu tutmuştur. Birgün, spotlarda ve haber metinlerinde yaşanan olayları ikili karşıtlık temelinde ele almıştır: Kayseri’de yaşanan eylemlerin mağduru “*Suriyeli masum göçmenler*”, eylemlerin sorumlusu ise “*iktidar*”dır. Birgün Gazetesi, olayların fitilini ateşleyen durumu “*taciz iddiası*”, eylemleri gerçekleştiren kişileri ise “*kalabalık grup*” olarak nitelemiş ve ikinci planda tutmuştur. Bunun nedeni, Birgün’ün yaşanan olayları “*münferit bir olay*” olarak değil; “*iktidarın yanlış politikaları, ekonomik kriz, milliyetçi söylemler ve artan baskılar sonucunda biriken öfke patlaması*” biçiminde okumasıdır. Eylemler, sadece o gün tesadüfen gerçekleşen olaylar değildir; uzun bir sürece dayanan yanlış göç politikalarının sonucudur. Eylemciler, iktidarın kışkırtıcı ve ayrıştırıcı söylemleri nedeniyle masumlara yönelik ırkçı saldırılar gerçekleştirmiş, öfkelerini masumlardan çıkartmaya çalışmıştır. Dolayısıyla Birgün’e göre, asıl sorgulanması gereken eylemcilerden ziyade iktidarın kendisi ve olayların ardalanında yaşanan politik atmosferdir. Diğer gazetelerin aksine Birgün, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’dan hiç alıntı yapmamıştır. Gazetenin doğrudan alıntı yaptığı kişiler; olayların yaşandığı yerin muhtarı ve İl Emniyet Müdürü’dür. Birgün Gazetesi’nin seçtiği fotoğraflara bakıldığında ise yaşanan olayların neden olduğu kaosu açık bir şekilde yansıtıldığı görülmektedir. Fotoğraflarda hem eylemcilere hem de olaya müdahale eden güvenlik güçlerine yer verilmiştir.

Hürriyet Gazetesi, “*O Vandallık Kabul Edilemez*”, “*Fay Hatlarıyla Oynamayın*” başlıklarında dolaylı; “*Erdoğan’dan Kayseri Olayları’na Tepki: Sokakları Ateşe Vermek Olmaz*” başlığında doğrudan alıntı biçiminde Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın açıklamalarına yer vermiştir. Hürriyet, alıntılarını yaptığı haberler dışında yaşanan olayları daha nötr bir biçimde yansıtmıştır. “*Kayseri’de Olaylı/ Gergin Gece*”, başlıklarında da görüldüğü gibi, bir kesimi suçlayan veya hedef gösteren ifadeler kullanmayı tercih etmemiştir. Hürriyet, yine Erdoğan’ın “*Fay Hatlarıyla Oynamayın*” sözlerini başlıklarına taşıyarak sorumluların kim olduğunun belirsiz olduğu muğlak ifadelerle yer vermiştir. Hürriyet, spotlarda olayın nerede, ne zaman, nasıl ve neden gerçekleştiği gibi bilgilere diğer gazetelerden daha fazla yer vermiştir. Hürriyet Gazetesi de Birgün gibi olayların bir taciz iddiası nedeniyle kalabalık bir grup tarafından gerçekleştirildiğini ifade etmiştir. Gazete, başlıklarında olduğu gibi spotlarında da tırnaklı ifadeler eşliğinde Cumhurbaşkanı’nın sözlerini alıntılanmıştır. Söz konusu ifadelerde

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162

olayların vandallık olduğu ve olayları gerçekleştiren eylemcilerin yaptıklarının kabul edilemeyeceği vurgulanmıştır. Hürriyet, spotlarda yaptığı alıntılarda Erdoğan'ın doğrudan muhalefeti suçlayan demeçlerine yer vermemiş, “*yabancı düşmanlığı*”, “*sığınmacı nefreti*”, “*nefret siyaseti*” gibi daha genel ifadeleri kullanmayı tercih etmiştir.

Hürriyet Gazetesi de Birgün Gazetesi gibi eylemlerin nedenini “*Suriyeli bir kişinin, akrabası olan bir kız çocuğuna cinsel istismarda bulunduğu iddiası*” olarak sunmuştur. İki gazete arasındaki temel fark; yaşanan olayların nedenlerini konumlandırma biçimleridir. Birgün Gazetesi'ne göre olaylar “*iktidarın uzun yıllardır sürdürdüğü yanlış politikaların yarattığı öfkenin yanlış yerlere yönlendirilmesi*” nedeniyle yaşanmıştır. Hürriyet Gazetesi'ne göre ise olaylar “*istismar iddiası*” nedeniyle kalabalık bir grubun çıkardığı “*isyan*” ve “*taşkınlık*”tır. Hürriyet Gazetesi, seçtiği haber fotoğraflarında olayları gerçekleştiren eylemcilere yer vermemiş, yaşanan kaosu yansıtmamış, yalnızca zarar gören ev ve arabaların fotoğraflarını, buna sebep olan aktörler olmadan sunmuştur. Olay anının fotoğrafları dışında Cumhurbaşkanı'nın fotoğraflarına da yer vererek iktidar söylemini güçlendirmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi, yaşanan olayları provokasyon olarak niteleyerek “*Kamyonla Sabıkalı Taşkıdılar*” manşetini atmıştır. Yeni Şafak, Kayseri'de yaşananları Hürriyet ve Birgün gazetelerinde olduğu gibi “*taciz iddiası*” biçiminde vermiştir. Ancak diğer gazetelerden farklı olarak iddiaların “*bahane edildiğini*” ve bu iddialar nedeniyle “*provokatörlerin sahneye çıktığını*”, “*vandallık yaptıklarını*” ve “*normalleşmeye kurşun attıklarını*” ifade etmiştir. Yaşanan taciz olayının bir “*kurgu*” olabileceğini vurgulayan Yeni Şafak, başlıklarda olduğu gibi spotlarda ve haber metinlerinde de olayların zamanlamasına vurgu yapmış, Suriye ile normalleşme adımlarının atıldığı günlerde yaşanan olayın “*tesadüf olmadığı*”nı vurgulamıştır. Suriye'nin bazı kentlerinde Türk bayrağı yakılmak istenerek provokasyon girişimleri yaşandığına dikkat çekmiştir. Yeni Şafak, Kayseri ve Suriye gerçekleşen olayları ve yaşanan kaosu aktaran fotoğraflar kullanmayı tercih etmiştir. Diğer gazetelere göre daha fazla fotoğraf kullanan Yeni Şafak, eylemcileri ve yaptıkları eylemleri açık bir biçimde yansıtmıştır. Böylece, Yeni Şafak, yaşanan olayları provokasyon, eylemi gerçekleştiren kişileri ise provokatör olarak sunmayı haber fotoğraflarında da sürdürerek ideolojik anlam yapısını güçlendirmeye devam etmiştir.

Yeni Şafak Gazetesi de Hürriyet Gazetesi gibi Cumhurbaşkanı'nın açıklamalarını oldukça uzun doğrudan alıntılar biçiminde aktarmıştır. Ancak Yeni Şafak'ın alıntı yaptığı demeçler, Hürriyet'te yer alanlara göre daha serttir: Yaşanan olayların “*ideolojik fanatizm*” olduğunu aktaran Yeni Şafak, “*milyonlarca insanın sadece inancına uygun hayat sürmek*

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162

istediği için ikinci sınıf vatandaş muamelesi gördüğünü”, “ötekileştirildiğini”, “haksızlığa uğradığını”, “son dönemde el değiştiren belediyelerde eski hastalıkların tekrar nüksetmeye başladığını”, “muhalafet içindeki radikal unsurların kışkırtmasıyla 28 Şubat dönemini anımsatan uygulamaların yeniden devreye alınmak istendiğini”, “Türkiye’nin fay hatlarıyla oynamaktan herkesin uzak durması gerektiğini” doğrudan alıntı biçiminde aktarmıştır. Hürriyet Gazetesi’nin doğrudan alıntılarında ise *“yabancı düşmanlığı”, “sığınmacı düşmanlığı”, “nefret siyaseti”* gibi görece daha yumuşak ifadeler kullanılmıştır. Doğrudan alıntılar, genellikle güç/iktidar sahibi avantajlı aktörlerin söylediklerini aktarmak için kullanılmaktadır (Dağtaş ve Dağtaş, 2007, s. 93). Dolayısıyla Yeni Şafak ve Hürriyet Gazetesi, olayların ardalanında muhalafetin gerçekleştirdiği iktidar karşıtı söylemler olduğunu ortaya koymuş olmaktadır.

Hürriyet, Cumhurbaşkanı’nın eylemlerin asıl sorumlusu olarak gördüğü *“muhalafetin zehirli söylemleri”* açıklamasını metnin içinde vererek çok fazla ön plana çıkarmamayı tercih etmiştir. Yeni Şafak ise haber metninde doğrudan alıntı biçiminde verdiği *“Kayseri’de küçük bir grubun yol açtığı müessif olayların sebeplerinden biri muhalafetin bu zehirli söylemleridir”* sözünü *“Vandallığın Bir Sebebi de Muhalafetin Dili”* biçiminde örtük alıntı yaparak haber başlığına taşımıştır. Böylece alıntı, haber metninin kendi sesine dönüşmüş ve tıpkı Birgün Gazetesi’nde olduğu gibi olaylardan sorumlu tutulan kesim doğrudan işaret edilmiştir. Ancak söz konusu iki gazetenin işaret ettiği kesimler birbirinden farklıdır: Birgün, iktidarı; Yeni Şafak ise muhalafeti sorumlu tutmaktadır. Buna ek olarak Yeni Şafak, *“provokatörlerin düğmeye bastığını”, “normalleşmeye kurşun atıldığını”, “Türk bayrağı yakılarak provokasyon yapıldığını”* ifade ederek suçu, kim olduğu tam olarak bilinmeyen kesimlere atmaktadır. *“Provokatör”* ve *“provokasyon”* sözcükleri; haber metinlerinde sıklıkla kullanılan ve kimlerin, hangi amaç ve nedenlerle neyi provoke ettiği tanımsız olarak bırakılan ifadelerdir. Bu muğlaklık, egemen söylemlerde de sıklıkla var olmakta ve haber metinlerinde de karşımıza çıkmaktadır (İnal, 1997, s. 127-128).

İncelenen gazetelere genel olarak bakıldığında, sol ideolojideki Birgün ile sağ muhafazakâr ideolojideki Yeni Şafak gazetelerinin ideolojik çizgilerine paralel olarak daha net ifadeler kullandığı görülmektedir. İki gazete de olayların sorumlularını aynı netlikte işaret etmiştir, yalnızca işaret ettikleri aktörler farklıdır. Daha liberal bir çizgide yer alan Hürriyet’in haberlerde kullandığı alıntılara, bu alıntıları kullanma biçimlerine ve yayınladığı fotoğraflara bakıldığında, Hürriyet’in olayları büyütmekten uzak durmayı tercih ettiğini söylemek mümkündür. Özellikle Hürriyet ve Yeni Şafak gazetelerinin, güç ve iktidarın sahiplerinin

TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162

ürettiği egemen söylemleri doğrudan alıntılar üzerinden aktararak var olan egemen söylemleri yeniden ürettikleri söylenebilmektedir. Birgün Gazetesi de iktidarın söylemlerine çok daha az yer vererek olayları kendi karşıt ideolojisi doğrultusunda yansıtmıştır. Çalışmada, yayınlanan haberlerin gazetelerin ideolojik referansları ile bağlantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Haber başlıklarından başlayarak devam eden bu ideolojik inşa; spotlara, haber metinlerine ve fotoğraflara yansımıştır. Dolayısıyla medyanın profesyonel ideolojisinin, var olan güç iktidar yapılarını pekiştirdiğini ifade etmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Anadolu Ajansı, (2024, 2 Temmuz) *İçişleri Bakanı Yerlikaya: Kayseri'deki olaylara ilişkin 63 hesapla ilgili soruşturma başlatıldı.* <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/icisleri-bakani-yerlikaya-kayserideki-olaylara-iliskin-63-hesapla-ilgili-sorusturma-baslatildi/3263272>
- BBC Türkçe, (2024, 1 Temmuz). *Kayseri olayları: Türkiye genelinde gözaltına alınan 1065 kişiden 28'i tutuklandı.* <https://www.bbc.com/turkce/articles/crgmzv9p2y3o>
- Cumhuriyet, (2023, 3 Temmuz) *'Suriyeliler ev bastı' iddiası halkı ayağa kaldırmıştı... Kocaeli Valisi'nden açıklama geldi.* <https://www.cumhuriyet.com.tr/turkiye/suriyeliler-ev-basti-iddiasi-halki-ayaga-kaldirmisti-kocaeli-valisinden-aciklama-geldi-2095870>
- Dağtaş, B. ve Dağtaş, E. (2007). Sivil itaatsizlik örneği olarak "Cumartesi Anneleri" eylemlerinin Türkiye basınındaki sunumu. *Kültür ve İletişim*, 10(1), 71-10
- Dağtaş, E. ve Yaylagül, L. (2007). NATO 2004 zirvesi karşısında 'büyük İstanbul buluşması': NATO karşıtı hareketlerin Türkiye basınında sunumu. E. Dağtaş (Ed.), *Türkiye'de sivil itaatsizlik toplumsal hareketler ve basın* (1. baskı. ss. 433-459). Ütopya Yayınevi.
- Demirtaş, B. (2013). Turkish-Syrian relations: From friend 'Esad' to enemy 'Esed'. *Middle East Policy*, 20(1), 111-120.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası göç sorunu perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (181), 175-204.
- Doğan, F. ve Ünal, S. (2021). Suriyeli göçmenlere yönelik ayrımcı, dışlayıcı söylem ve eylemlerin meşrulaştırıcı kaynakları: Mardin ili örneği. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2(3), 14-40.
- Dündar, L. (2016). Türkiye–Suriye ilişkilerindeki dönüşümün haber diline etkisi. *Gazi Akademik Bakış*, 9(18), 209-234.
- Girgin, A. (2005). *Haber yazmak*. (2. Baskı). Der Yayınları.

- TOK, İpek. (2025). Haber Üretiminde İdeolojinin Rolü: Suriyeli Sığınmacıları Hedef Alan Şiddet Olayları Haberlerinin Eleştirel Söylem Çözümlemesi. Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi (e-gifder), 13 (1), 141-162
- Hall, S. (2005). İdeolojinin yeniden keşfi: Medya çalışmalarında baskı altında tutulmanın geri dönüşü. M. Küçük (Ed.), *Medya iktidar ideoloji* (1. baskı. ss. 73-123). Bilim ve Sanat Yayınları.
- İnal, A. (1995). Yazılı basın haberlerinde yapısal yanlışlık sorunu. *Toplum ve Bilim*. 67, 111-134.
- İnal, A. (1997). *Haberi okumak*. (1. Baskı). Temuçin Yayınları.
- Karahancı D. ve Yeşilbaş, M. C. (2024, 4 Temmuz). *Bursa'da Suriyelilerin iş yerlerine saldırı: 13 tutuklama*. Milliyet. <https://www.milliyet.com.tr/gundem/bursada-suriyelilerin-is-yerlerine-saldiri-13-tutuklama-7150939>
- Koçer, G. (2019). Kelimelerin gücü: Türk dış politikasında söylem. *Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 1(1), 5- 32.
- NTV, (2021, 12 Ağustos). *Emirhan Yalçın'ın bıçaklanarak öldürülmesinin ardından Altındağ'da tehlikeli gerginlik*. https://www.ntv.com.tr/turkiye/emirhan-yalcinin-bicaklanarak-oldurulmesinin-ardindan-altindagda-tehlikeli-gerginlik,6sxC20R6eEG_7eV8tn2rrw
- NTV, (2024, 4 Temmuz). *Kayseri'de çocuğa taciz gerginliği: Protestolar farklı illere de sıçradı*. <https://www.ntv.com.tr/video/turkiye/kayseride-cocuga-taciz-gerginligi-protestolar-farkli-illere-de-sicradi,w2VyWXBqNEWAwORg-UbZRg>
- Özer, Ö. (2009). *Eleştirel haber çözümlemeleri*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Özer, Ö. (2007). İdeolojik atmosferin kapsama alanı: Bozüyük olaylarının Ortadoğu ve Ülkede Özgür Gündem gazetelerinde sunumu örneğinde haber söyleminde yapılan ideolojik üretime ilişkin yeni bir çözümleme. E. Dağtaş (Ed.), *Türkiye'de sivil itaatsizlik toplumsal hareketler ve basın*. (1. baskı. ss. 377-433). Ütopya Yayınevi.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Başkanlığı. (t.y.). *Türkiye'deki Suriyeli sayısı Ağustos 2024*. <https://www.goc.gov.tr/duzensiz-goc-istatistikler>
- Teo, P. (2000). Racism in the news: A critical discourse analysis of news reporting in two Australian newspapers. *Discourse & Society*, 11(1), 7-49. <https://doi.org/10.1177/0957926500011001002>
- Van Dijk, T. A. (1988). *News as Discourse*. Lawrence Erlbaum Associates.

- Van Dijk, T. A. (2002). Media contents: The Interdisciplinary Study of News As Discourse. N. Jankowski ve K. B. Jensen (Eds.), *A handbook qualitative methodologies for mass communication research*. (ss. 108-120). Routledge.
- Van Dijk, T. A. (2005). Söylemin yapıları ve iktidarın yapıları. M. Küçük (Ed.), *Medya iktidar ideoloji*. (1. baskı. ss. 315-377). Bilim ve Sanat Yayınları.
- Van Dijk, T. A. (2009). Critical discourse studies: A socio-cognitive approach. R. Wodak (Ed.), *Methods of critical discourse analysis*. (ss. 95-120). Sage.
- Yüksel, E. (2018). Haberin anatomisi. H. İ. Gürçan (Ed.), *Haberciliğin temel kavramları* (ss. 83-115). Anadolu Üniversitesi Yayınları.